

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky

Učebné osnovy

pre denné a večerné nadstavbové štúdium

DEJEPIS

**Schválilo Ministerstvo školstva SR 3. 6. 1998 pod číslom 1319/98-41
s platnosťou od 1. 9. 1998**

CIELE

Dejepis ako vyučovací predmet má pri výchove žiaka ako budúceho občana nezastupiteľné miesto. Umožňuje formovanie historického a národného povedomia, zdravého vlastenectva, vedie k porozumeniu medzi národmi, sprístupňuje žiakom všeľudské hodnoty v duchu princípov humanizmu a demokracie.

Žiak má:

- uvedomiť si a svojím vlastným prístupom chrániť hodnoty ľudskej civilizácie, prírody a kultúry, pochopiť závažnosť riešenia globálnych problémov ľudstva,
- rozvinúť svoj záujem o život spoločnosti a potrebu aktívneho vlastného prínosu do spoločného diania,
- nadobudnúť hrdosť na vlastný národ a porozumenie a toleranciu aj vo vzťahu k iným národom,
- pochopiť rôznosť ľudskeho myslenia a konania a byť schopný prijímať pluralitné názory na vývoj spoločnosti,
- osvojením si vedomostí z vývinu odboru získať kladný vzťah k svojej budúcej profesii.

Historické myslenie žiakov sa formuje najmä týmito prostriedkami:

1. zorientovaním sa v historickom čase,
2. pochopením príčinnno-následných vzťahov vo vývoji spoločnosti,
3. pochopením kontinuity historického vývoja celostného spoločenstva a nášho miesta v dejinách,
4. pochopením vývoja konkrétnej spoločnosti, v ktorej žiak žije, čím sa žiak pripravuje na život v tejto spoločnosti,
5. rozvíjaním predstáv o konkrétnom živote ľudí v daných historických obdobiach, čím sa rozširujú životné skúsenosti žiaka,
6. sprístupnením života a prínosu významných osobností v dejinách,
7. zdôraznením priority všeľudských mravných hodnôt,
8. uvedením si vzťahu medzi minulosťou, prítomnosťou a budúcnosťou.

OBSAH

Vyučovací obsah tvoria svetové dejiny v kontexte s dejinami národnými v geneticko-chronologickom usporiadaní. Časový plán si urobí učiteľ sám. Môže v ňom využiť regionálne dejiny, osobnosti a zaujímavosti z odboru, ktorý žiaci študujú.

Prehľad tematických celkov

1. ročník (33 hodín)

1. Význam histórie pre jednotlivca a ľudstvo
2. Korene európskej civilizácie
3. Slovensko na úsvite dejín
4. Stredoveká spoločnosť
5. Na ceste k novoveku
6. Obdobie veľkých zmien
7. Francúzska a americká revolúcia

8. Slovenské národné hnutie v 18. a 19. storočí

2. ročník (33 hodín)

1. Slovensko po revolúcii a za dualizmu
2. Revolúcia vo vede a technike
3. Prvá svetová vojna a Slovensko
4. Vznik Československa a jeho charakteristiky
5. Autoritatívne a diktátorské režimy v Európe
6. Druhá svetová vojna a Slovensko
7. Svet pod druhej svetovej vojne
8. Slovensko v ČSR v rokoch 1945-1993

Obsah tematických celkov

1. ročník

(1 hodina týždenne, 33 hodín ročne)

1. Význam histórie pre jednotlivca a ľudstvo

Periodizácia dejín. Orientácia na časovej priamke a na mape. Práca s prameňmi. Akceptovanie pluralitných názorov na historické udalosti.

2. Korene európskej civilizácie

Formovanie európskej civilizácie na dedičstve kultúry starovekého Egypta, Mezopotámie, blízkovýchodných štátov, starovekého Grécka a Rímu. Vznik kresťanstva, jeho základné charakteristiky, rozširovanie a vplyv na formovanie európskej civilizácie.

3. Slovensko na úsvite dejín

Osídľovanie Slovenska v praveku, sťahovanie národov, pravlast' Slovanov a ich spôsob života. Vznik prvých štátnych útvarov na našom území, vývoj Veľkomoravskej ríše. Význam Cyrila a Metoda, osobnosti Pribinu, Rastislava, Svätopluka. Dedičstvo Veľkomoravskej ríše a jej prínos v procese konštituovania sa Slovákov ako moderného národa.

4. Stredoveká spoločnosť

Vznik Franskej a Byzantskej ríše. Charakteristika spôsobu výroby a života poddaných a šľachty. Cirkev v stredoveku, jej úloha v oblasti vzdelávania, kultúry a v politickom živote. Vznik uhorského štátu a začleňovanie Slovenska do neho. Uhorsko za Arpádovcov. Vznik a význam stredovekých miest – centier remesla a obchodu. Románska a gotická kultúra.

5. Na ceste k novoveku

Križiacke výpravy. Vývoj nemeckých štátov, Francúzska, Anglicka a českého štátu. Uhorsko po rok 1526 (porážka pri Moháči). Humanizmus a renesancia. Reformačné hnutie v cirkvi. Protireformácia. Zámorské objavy a ich význam. Vpády Turkov na územie Slovenska. Tridsaťročná vojna. Protihabsburské povstania uhorskej šľachty, satumársky mier. Porážky Turkov a ich odsun z Uhorska.

6. Obdobie veľkých zmien

Vznik absolutistických monarchií v Európe – Anglicko, Francúzsko, Rusko. Osvietenský absolutizmus – Mária Terézia a Jozef II., Peter I. v Rusku. Barok a klasicizmus.

7. Francúzsko a americká revolúcia

Francúzska revolúcia a jej priebeh. Napoleón Bonaparte, francúzske výboje. Viedenský kongres. Americká vojna za nezávislosť. USA – formovanie štátu nového typu, jeho hospodársky a politický vývoj, občianska vojna.

8. Slovenské národné hnutie v 18. a 19. storočí

Tri fázy v procese formovania slovenského národa, vnútorné problémy, osobnosti od A. Bernoláka po L. Štúra. Revolučné udalosti v roku 1848 v Európe a v Rakúsku. Sformovanie slovenského národného politického programu. Účasť Slovákov v revolúcii 1848/49. Romantizmus a realizmus v kultúre a umení.

2. ročník

(1 hodina týždenne, 33 hodín ročne)

1. Slovensko po revolúcii a za dualizmu

Obdobie Bachovho absolutizmu, oživenie národného života – založenie Matice slovenskej a slovenských gymnázií. Následky rakúsko-uhorského vyrovnania pre slovenský národný život. Maďarizácia. Vplyv zjednotenia Nemecka a Talianska na politické udalosti v Európe. Politický, spolkový, hospodársky a kultúrny vývoj na Slovensku koncom 19. a na začiatku 20. storočia. Vyst'ahovalectvo.

2. Revolúcia vo vede a technike

Najväčšie objavy vo vede a technike v 18. a 19. storočí, vplyv na rozvoj hospodárstva. Možnosť začleniť vývoj študovaného odboru – napr. dejiny dopravy, baníctva, textilnej výroby, hutníctva, strojárstva, stavitel'stva, obuvníctva atď. Objavy v 20. storočí. Prínos Slovákov na tomto poli. Moderné umenie.

3. Prvá svetová vojna a Slovensko

Rozdelenie štátov do blokov, príčiny vojny, jej priebeh a dôsledky. Revolučné udalosti v Rusku. Slováci v armáde Rakúsko-Uhorska. Politické a vojenské aktivity Slovákov v zahraničí – významné osobnosti domáceho a zahraničného odboja.

4. Vznik Československa a jeho charakteristiky

Vznik ČSR. Povoynové rozdelenie sveta (Versaillský systém). Zhodnotenie hospodárskej, národnostnej, kultúrnej a sociálnej situácie v ČSR. Zahraničnopolitická orientácia, vnútorná politika. Postavenie Slovenska v rámci ČSR, snaha o autonómiu. Využit' regionálne dejiny ako aj dejiny odboru.

5. Autoritatívne a diktátorské režimy v Európe

Európa v tridsiatich rokoch – hospodárska kríza a jej následky. Príčiny vzniku a charakteristika diktátorských režimov v Taliansku, Nemecku, Rusku. Vysvetliť pojmy fašizmu, nacionálny socializmus, stalinizmus.

6. Druhá svetová vojna a Slovensko

Mnichovská konferencia, Viedenská arbitráž, autonómia Slovenska, vznik Slovenskej republiky. Príčiny vojny. Vojna proti Poľsku, blesková vojna na západe, vojna v Ázii. Útok na ZSSR. Holocaust. Prelom vo vojne a jej koniec, použitie jadrových bômb. Postupinska

konferencia, rozdelenie sfér vplyvu medzi veľmocami. Charakteristika hospodárskeho a politického života a kultúry v Slovenskej republike 1939-45. Riešenie židovskej otázky. SNP, jeho ciele a význam. Oslobodenie republiky, Košický vládny program. Využit' regionálne dejiny.

7. Svet po druhej svetovej vojne

Zmeny v Európe a vo svete. Integrácia západnej a sovielizácia východnej Európy. OSN a jej ciele. Studená vojna. Helsinský mierový proces, perestrojka v ZSSR. Rozklad sovietského bloku a pád komunistických režimov vo východnej Európe, zjednotenie Nemecka, politika rozširovania NATO na východ.

8. Slovensko v ČSR v rokoch 1945-1993

Postavenie Slovenska v ČSR po roku 1945, povojnové voľby, februárové udalosti roku 1948 a ich následky na hospodársky, politický a kultúrny život a na zahraničnopolitickú orientáciu. Hospodárske a sociálne zmeny – industrializácia a kolektivizácia. Postavenie národných menšín. Snahy Slovenska o federatívne usporiadanie republiky. Pokus o „socializmus s ľudskou tvárou,“ normalizácia. Pád komunistickej diktatúry. Vznik Slovenskej republiky 1993.

PROCES

Heslá v tematických celkoch chápeme ako základné učivo, ktoré si majú osvojiť všetci žiaci. Časovú dotáciu pre jednotlivé tematické celky si určí učiteľ sám.

Výber metód, foriem a prostriedkov pri vyučovaní dejepisu je v kompetencii učiteľa. Využívajú sa najmä dialogické metódy. Vyučovanie by malo byť pútavé s dôrazom na dejiny regiónu a odboru, ktorý žiaci študujú.